

Vereniging Deltametropool

Aert van Nesstraat 45 / Postbus
600, 3000AP Rotterdam
T 010 - 737 0340

landschap@deltametropool.nl
www.deltametropool.nl

Verslag: expert-tafel Veenweidegebied van de Deltametropool
1 september 2014, Vereniging Deltametropool, Rotterdam

Weidekaart van West-Nederland (VDM, 2014)

De definitie veenweidegebied is onduidelijk. Het veenweidelandschap blijft ook zo heten als het veen al is weggeoxideerd en het gras dus eigenlijk in de klei groeit. Tevens is niet alle grasland op veen per se een veenweidelandschap.

Aanleiding en doel van de expert-tafel

Met behulp van deze expert-tafel willen we de meest urgente kwesties formuleren voor het veenweidegebied van de Deltametropool. Tevens willen we deze kwesties vertalen in vervolgvragen voor ontwerpend onderzoek. Nog een doel is het globaal aftasten van de mogelijkheden om deze vragen in projectvorm te gaan aanpakken. De aanleiding voor de bijeenkomst is het recent afgeronde onderzoek | [Veenweidegebied van de Deltametropool](#) | door Vereniging Deltametropool, DS landschapsarchitecten en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. De resultaten van het onderzoek zijn gebundeld in een publicatie en vier FactSheets. Op 27 juni werd tijdens een bijeenkomst de resultaten bediscussieerd in Amersfoort en tevens vond een online discussie plaats op | [LinkedIn](#) |. Mireille Dosker (Landschap Noord-Holland), Jan Strijker (Provincie Zuid-Holland), Theo Stam (LTO Noord) en Jan Kromwijk (Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden) reflecteerden op de uitkomsten.¹ Bij een aantal deelnemers ontstond daarbij de wens door te praten over een vervolg aan het project. De expert-tafel is samengesteld uit deze deelnemers en daarnaast enkele relevante stakeholders die bereid waren een bijdrage te leveren.

Aanwezig bij expert-tafel 1-9-2014, Rotterdam (op tafelvolgorde):

Paul Gerretsen – agent Vereniging Deltametropool en mede-initiatiefnemer van het onderzoek Veenweidegebied van de Deltametropool (VDM), met DS en Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE).

Frank Stroeken – landschapsarchitect en eigenaar bij Terra Incognita. Al jaren betrokken bij het vormen van toekomstperspectief voor veenweidegebieden, met verschillende partijen.

Michel Lascaris – landschapshistoricus bij RCE. Richt zich o.a. op het beheer en de wateropgave in Laag Holland. Zoekt aansluiting bij lopende initiatieven in het veenweidegebied.

Maïke van Stiphout – landschapsarchitect en eigenaar bij DS. Initiatiefnemer van het onderzoek over veenweidegebieden met VDM en RCE. Op zoek naar projectpartners vervolgonderzoek.

Frits Kragt – geograaf bij Planbureau voor de Leefomgeving. In een lopend onderzoek evalueert hij bij PBL het overheidsbeleid in relatie tot bodemdaling in het laagveen. Kosten en baten op verschillende termijnen in het veenweidegebied staan centraal.

Andries Middag – adviseur omgevingsbeleid bij LTO Noord, verantwoordelijk voor West-Nederland. Het onderwerp bodemdaling in het veenweidegebied komt hij in de praktijk vaak tegen.

Joska van Kraaijendonk – student planologie bij Hogeschool Rotterdam, stagiair bij LTO Noord.

Eugenie Klok – beleidsmedewerker bij gemeente Midden-Delfland. Vervangt Govert van Oord. Midden-Delfland was een casus bij het onderzoek en kan wellicht bij het vervolg weer als pilotgebied fungeren.

Erik Jansen – programmaleider Veenweide InnovatieCentrum (ViC) Zegveld. Het centrum werd opgericht door lokale agrariërs, toen Wageningen de proefboerderij wilde sluiten. Het wordt nu ondersteund door 6 waterschappen, 3 provincies en LTO Noord.

Mireille Dosker – landschapsarchitect bij Landschap Noord-Holland, waar ze alternatieven onderzoekt voor het veenweidegebied op korte en lange termijn, zoals natte landbouw. Bij RCE onderzoekt ze de cultuurhistorische component van het veenlandschap in de toekomst.

Marjolein Friele – projectleider bij Programmaburo Groene Hart. Ze werkt o.a. aan de thema's water, bodem en gebruik van het veenweidelandschap, in samenwerking met het ViC. Het programmabureau faciliteert bestuurlijke beslissingen m.b.t. bodemdaling.

Henk van Hardeveld – adviseur bij Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden. Toekomstig waterbeheer, landgebruik en bodemdaling van het veenweidegebied is hier een terugkerend thema. Er is een MKBA uitgevoerd.

Merten Nefs – projectleider onderzoek Veenweidegebied van de Deltametropool, bij Vereniging Deltametropool. Op zoek naar projectpartners voor het vervolg.

Annemiek Rijckenberg – één van de oprichters van Vereniging Deltametropool, oud-bestuurder in Utrecht, recreant met fascinatie voor het veenweidegebied.

---

¹ Voor meer informatie, zie www.deltametropool.nl/nl/veenweidegebieden

Stellingen vooraf

1. Het veenweidegebied in het hart van de Nederlandse metropool is, in internationaal perspectief, een uniek en waardevol landschap, dat langzaam verdwijnt en transformeert door veenoxidatie en agrarische schaalvergroting.
2. De toekomst van het veenweidelandschap is óf veen óf weide. De (klein)kinderen van melkveehouders worden door het verdwijnen van het veen wellicht akkerbouwers. Nieuwe natte gewassen zorgen wellicht voor een ander uiterlijk van het veenlandschap in de toekomst.
3. De toenemende recreatie en schaalvergroting doen de druk op de smalle infrastructuur nabij de steden enorm stijgen en is op sommige punten al kritiek. Vrijkomende agrarische bebouwing in dit gebied heeft potentieel voor hergebruik.

Discussie

De discussie werd gevoerd op twee niveaus: Ten eerste, de toekomst van de veengebieden in West-Nederland op lange termijn. Wat zijn de ontwikkelingen en keuzes die voor al deze gebieden gelden en in groter verband dienen te worden besproken en opgelost? Ten tweede, enkele actuele concrete vraagstukken, die wel koppeling vragen tussen twee of drie thema's, maar in principe op korte termijn lokaal kunnen (of moeten) worden aangepakt.

De steeds terugkerende thema's en waarden binnen het veenweidegebied zijn: waterbeheerkosten, bodemdaling, agrarisch verdienmodel, biodiversiteit, cultuurhistorie en nieuw cultuurlandschap, ecosysteemdiensten, leef- en vestigingsklimaat, recreatief gebruik en druk op de infrastructuur. Wenselijke ontwikkelingen in het veenweidegebied zijn volgens de aanwezigen alleen mogelijk indien twee of meer van deze elementen aan elkaar worden gekoppeld. Hieronder volgt een verslag van de discussie.

1. Waardebepaling en verdienmodellen van het veenweidegebied

De waarde van het veenweidegebied als natuur, leefomgeving, landbouwgebied, cultuurhistorisch landschap, vestigingsklimaat en leverancier van diensten (waterbeheer, streekproducten) is onderwerp van een continu debat. Sommige waarden zijn in de praktijk tegengesteld, slecht gedefinieerd of afgewogen. Sommige claims m.b.t. deze waarden worden nog onvoldoende onderbouwd.

Erik Jansen:

Landschapswaarden zijn tot nu toe geen reden geweest voor verandering van gebruik en beheer. De bodemdaling gaat zo geleidelijk dat ook dat geen omslag teweegbrengt. Zolang de infrastructuur en het waterbeheer geregeld worden, is er voor de boer weinig urgentie.

Frits Kragt: Verdienmodellen zijn bepalend voor het toekomstig gebruik van het veenlandschap. Er worden veel mogelijke baten van het veenweidelandschap genoemd, maar die worden maar zelden onderbouwd. In ons onderzoek trachten we inzicht te krijgen

in de kosten en baten. Het zou ook interessant zijn om overgangsvormen te onderzoeken, zoals drassige melkveehouderij.

Frank Stroeken: Voorspelde bodemdaling blijkt in de praktijk vaak subtieler te zijn. Verschil in meetmomenten leidt tot fouten (in een nat seizoen zuigt de veenspons zich vol). En soms blijkt het veenniveau juist om onduidelijke reden te stijgen i.p.v. te dalen.

Andries Middag: Tegengaan van bodemdaling (door vernatting) zou een verdienmodel kunnen worden voor boeren, als CO2 en ammoniak belast gaan worden in de toekomst.

Maike van Stiphout: Het lokale perspectief is in het veenweidegebied van groot belang, omdat de verschillen groot zijn tussen de gebieden onderling én omdat door decentralisatie het beheer van het landschap steeds meer op lokale partijen aan komt.

Andries Middag: Bij de toenemende stad-landrelaties en streekproducten is de infrastructuur essentieel, een opgave voor provincie en gemeenten. Ook op rijksniveau kan men wel degelijk iets vinden van de inrichting van het veengebied. Er is bijvoorbeeld een nieuwe stalarchitectuur op komst, door veranderende milieuwetgeving en innovatie. Wat is het beleidskader hiervoor?

Erik Jansen: Het zou kunnen dat nieuwe stallen georiënteerd zullen zijn op de zon vanwege de zonnepanelen. Net als in andere perioden is de functionaliteit van de rurale architectuur dan bepalend voor het (historische) beeld.

Maike van Stiphout: Wat zou de recreatieve waarde kunnen zijn van die nieuwe stallen en het veenweidegebied?

Eugenie Klok: Midden-Delfland is lid van de CittaSlow beweging. Recente stalprojecten zijn niet goed ingepast in het landschap, dat willen we in de toekomst beter gaan doen.

Natuurwaarde en biodiversiteit is een vaak genoemde waarde in het veenweidelandschap, waarop het beleid inspeelt op Europees niveau (Natura2000) en provinciaal niveau (weidevogelgebied, natuurgebied). De huidige maatstaf van biodiversiteit en natuurwaarde is onderwerp van discussie. Op welke schaal moet je dat beoordelen, en is de focus op weidevogels niet wat te beperkt? In feite gaat het om het beheren en versterken van biotopen, habitats.

Andries Middag: Biodiversiteit zou je breder moeten bekijken, diversiteit kan bestaan op Europees niveau en alleen weidevogelbeheer is een té beperkte scope. Wat gebeurt er met de biodiversiteit als de beheersubsidies wegvallen? Hoe kan agrarisch natuurbeheer een echt verdienmodel worden?

Erik Jansen: De waarde van het weidevogelgebied is twijfelachtig. Toevallig is er nu veel voedsel voor die vogels door de veehouderij. Van nature zijn hier maar weinig weidevogels en zijn er ook andere interessante soorten.

Maike van Stiphout: Bij het stimuleren van biodiversiteit gaat het in feite om het creëren en versterken van biotopen, habitats.

Andries Middag: De prikkel voor weidevogelbeheer is vooral idealisme. De koppeling peilverhoging/weidevogels/recreatie kan wel wat opleveren. Het is een palet van ontwikkelingen.

Frits Kragt: Het is niet een simpele optelsom, er zitten tegenstrijdige keuzes in. Eerst moeten de waarden van het gebied bepaald worden, pas dan kan je goed kiezen.

Annemiek Rijckenberg: Recreatieve verdienmodellen van het platteland zijn nog niet realistisch genoeg. Het blijft wensdenken, terwijl de grote geldstromen in de wateropgave en landbouw zitten.

2. Nieuwe synergie tussen landbouw en waterbeheer

Michel Lascaris: De oude verbondenheid van boer en waterschap is enigszins verloren gegaan. Wellicht kan een nieuwe synergie uitkomst bieden.

Henk van Hardeveld: Het versterken en creëren van landschapswaarden met behulp van het (water)beheer is een belangrijke kans, want de tendens is dat de waterschapslasten stijgen. Agrarische ontwikkeling kan (beter) worden gekoppeld aan de wateropgave en bodemdaling.

Paul Gerretsen: Waarom ontstaat er geen optimalisatie van de samenwerking tussen boeren en waterschappen, als dit zo voor de hand ligt?

Frits Kragt: Technische oplossingen, zoals onderwaterdrains die het land geschikt maken voor melkvee bij een peil van -50 i.p.v. -60cm, zijn nu niet populair, omdat vaak de nodige incentives ontbreken. Dit zou een subsidie kunnen zijn, of druk vanuit het waterschap dat er geen peilverlaging meer komt.

Henk Hardeveld: Waterschappen moeten afstappen van het standaard peil en meer maatwerk gaan organiseren, door gesprekken aan te gaan over alternatieve landbouwmodellen, het subsidiëren van drains etc. Er is al jaren een tendens naar kleinere peilvakken, meer diversiteit.

Eugenie Klok: In Midden-Delfland is een peilverhoging afgesproken binnen het Weidevogelpact. Boeren worden gecompenseerd met geld uit de IODS (compensatie voor de aanleg van de A4 Midden-Delfland). In gebieden zonder een dergelijke pot geld is dit natuurlijk lastiger.

Erik Jansen: Er zijn veranderingen in het watersysteem op komst. Hoe koppelen we die aan recreatie, biodiversiteit, functionaliteit, beleving en cultuurhistorie van het veenweidegebied? Deze thema's kunnen samen opgaan, maar de overheid coördineert dit niet meer. Er zijn nieuwe verbanden nodig.

3. De rol van de stedeling

De discussie over het veenweidegebied speelt zich nog vooral buiten de stad af, terwijl de stedeling de rekening betaalt en van veel diensten de consument is. Nieuwe buitenplaatsen, waterrecreatie en andere vormen van outdoor leisure zijn in opkomst. Tevens ligt verrommeling in de vorm van caravanopslag en paardenhouderijen op de loer. Er is zowel een breder kader nodig, met waardebepaling en visie op de kwaliteit van het landschap, als lokaal maatwerk.

Mireille Dosker: Er is meer aandacht en draagvlak voor ontwikkeling van deze gebieden nodig in de steden. Ook al gaan de meeste stedelingen niet letterlijk het gebied in, ze profiteren er toch van en betalen door de waterschapsbelasting – onbewust – mee aan het beheer. Vandaag zit er ook geen grote gemeente aan tafel.

Paul Gerretsen: Landschap en cultuurhistorische waarde heeft de volle aandacht van de Rijksadviseur voor Landschap en Water, Eric Luijten. We kunnen hierbij aansluiting zoeken.

Marjolein Friele: In opdracht van het programmabureau Groene Hart voert het PBL nog een tweede studie uit, waarin onderscheid wordt gemaakt tussen feiten en fictie in het veenweidegebied.

Annemiek Rijckenberg: Het veenweidegebied is niet beleefbaar, door slechte routing en informatie.

Frank Stroeken: Ondanks de internationale waardering, hebben weinig veenweidegebieden nabij de grote steden voldoende kwaliteit voor massarecreatie of -toerisme. De capaciteit is veel lager dan bijvoorbeeld een stuk bos. De infrastructuur in het Groene Hart heeft bovendien te maken met een stijgend aantal ongelukken, door conflicten tussen het steeds drukker recreatieve gebruik en de grotere tractoren.

Frank Stroeken: Waterbeheer en grootschalige landbouw kunnen beter op elkaar aansluiten. Een enkel bedrijf is al vaak bijna een peilvak. Opdelen in intensieve en extensieve vakken zou interessant kunnen zijn, bijvoorbeeld door ruilverkaveling.

Andries Middag: Dit gebeurt al, maar dan vooral in de gebieden waar vernatting plaatsvindt, zoals het restveen bij Aalsmeer. Wat betreft de infrastructuur is er een studie gaande naar landbouwroutenetwerken.

Michel Lascaris: We zouden een communicatiestrategie moeten opzetten voor het beïnvloeden van de stedelijke politiek. Er is interesse in het ommeland, de stedeling betaalt er al voor, maar er is nog weinig inzicht in de problematiek van het veenweidegebied, de keuzes die eraan komen en de mogelijke consequenties daarvan.

Agenda Veenweidegebied van de Deltametropool

1. Kennis over generieke ontwikkelingen in het veenweidegebied verder bundelen en de waardeclaims uitwerken en toetsen (allen, met name PBL, Wageningen UR, provinciale landschappen en RCE als kennisinstututen, VDM als platform). Deze waardebepaling dient de specifieke actuele en urgente kwesties in perspectief te kunnen plaatsen en maakt de opgave voor het veenweidegebied ook politiek beter bespreekbaar.
2. Bilaterale samenwerking organiseren rond actuele en urgente opgaven. Het koppelen van verschillende thema's en waarden in specifieke veenweidegebieden leidt daarbij tot vernieuwende oplossingen. Bijvoorbeeld tussen Waterschappen en LTO Noord m.b.t. de bodemdaling en natte landbouw; tussen steden en provincie m.b.t. recreatie en vestigingsklimaat; tussen LTO Noord en provincie m.b.t. rurale infrastructuur etc. (De proefboerderij van het ViC kan hierbij een logisch platform zijn, ondersteund door waterschappen en provincies).
3. Versterken en aanjagen van de waardediscussie van het veenweidegebied door ontwerp onderzoek en communicatiestrategie (een uitgelezen taak voor VDM, RCE, landschapsontwerpers, Programmaburo Groene Hart en het College van Rijksadviseurs).

Tijdens de bijeenkomst zijn onder meer genoemd: het toepassen van het interactieve kaartinstrument DialogueMaps (VDM) bij een waardediscussie in Woerden door Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden; en het opzetten van bovengenoemde communicatiestrategie voor de grote steden met RCE.

contact: landschap@deltametropool.nl

Lees meer op onze website:

[Landschap van de Deltametropool](#)

|

[Veenweidegebied van de Deltametropool - DialogueMaps](#)

[Landschap als vestigingsfactor - Downloads & events](#)

